

Wyzwania związane z akcesją

Tytuł oryginalny
„Meeting the challenge of accession”

Badania dotyczące dyskryminacji
ze względu na orientację seksualną
w krajach przystępujących
do Unii Europejskiej

POLSKI

Europejski Region
Międzynarodowego
Stowarzyszenia Lesbijek i Gejów
(European Region of International
Lesbian and Gay Association)

avenue de Tervueren 94
1040 ETTERBEEK, BELGIA

Telefon +32 2 609 54 10
Fax +32 2 609 54 19

info@ilga-europe.org
www.ilga-europe.org

Numer rachunku bankowego
310-1844088-10
ING Belgique
ETT-CINQUANTEAIRE
avenue de Tervueren 10
1040 ETTERBEEK
IBAN BE41 3101 8440 8810
BIC (SWIFT): BBRUBEBB

**Dokument ILGA-Europe
nr 1/2004/EN**

Layout: Image Plus
(www.imageplus.be)

Layout wersji polskiej: Michał Sławiński

Tłumaczenie: Agnieszka Kulikowska

Redakcja i konsultacja specjalistyczna:
Michał Pawłęga

**Koordinacja przygotowania polskiej
wersji językowej:** Lambda Warszawa
(www.lambda.org.pl)

© **ILGA-Europe. Reprodukacja dozwolona
z podaniem źródła**

Niniejszy dokument
programowy został
opublikowany przy
wspieraniu Komisji

Europejskiej – Programu Unia Europejska
przeciwko dyskryminacji. Informacje zawarte
w publikacji niekoniecznie odpowiadają
stanowisku i opinii Komisji Europejskiej.

Wyzwania związane z akcesją

Tytuł oryginalny
„Meeting the challenge of accession”

Badania dotyczące dyskryminacji
ze względu na orientację seksualną
w krajach przystępujących
do Unii Europejskiej

DOKUMENT PROGRAMOWY Kwiecień 2004

Przygotowany dla Zarządu ILGA-Europe przez Christine Loudes,
Specjalistkę ds. Programowych i Badawczych ILGA-Europe
we współpracy z Iainem Gillem

Spis treści

1. Streszczenie	7
2. Wstęp	8
3. Metodologia	9
4. Podstawowe informacje	10
4.1. Kraje biorące udział w badaniu	11
4.2. Ankietowani	11
4.2.1. Płeć i orientacja seksualna	11
4.2.2. Wiek respondentów	12
4.2.3. Ujawnianie własnej orientacji seksualnej	13
5. Przemoc psychiczna i fizyczna	15
5.1. Działania podejmowane w celu uniknięcia przemocy psychicznej i fizycznej	15
5.2. Przemoc psychiczna	16
5.3. Brutalne napaści	20
5.4. Dyskryminacja przez policję	24
5.5. Dyskryminacja w wojsku	26
6. Dyskryminacja w szkolnictwie	27
7. Dyskryminacja w miejscu pracy	28
8. Dyskryminacja w sferze usług	33
8.1. Służba zdrowia	33
8.2. Zakwaterowanie	36
9. Związki wyznaniowe	38
10. Dyskryminacja w rodzinie	40
11. Emigracja	42
12. Wnioski	43
13. Rekomendacje	44
13.1. Rekomendacje dla instytucji UE	44
13.2. Rekomendacje dla Krajów Członkowskich	46
Lista raportów na podstawie których przygotowano opracowanie	48
Strony internetowe organizacji zaangażowanych w badanie	49

1. Streszczenie

Raport ten jest porównaniem raportów, opracowanych w dziesięciu państwach: dziewięciu nowych krajach członkowskich Unii Europejskiej (Czechy, Estonia, Węgry, Łotwa, Litwa, Malta, Polska i Słowacja), oraz Rumunii, kraju starającym się o akcesję do Unii Europejskiej (UE). Raport ukazuje przemoc i dyskryminację, doświadczaną przez mieszkańców tych państw w związku z ich orientacją seksualną. Dane i cytaty zebrane przez organizacje opracowujące raporty w poszczególnych państwach wskazują, że dyskryminacja związana z orientacją seksualną dotyczy wielu sfer życia lesbijek, gejów i osób biseksualnych (LGB). Dyskryminacja ta przybiera różne formy: dyskryminacji w rodzinie, w edukacji, w miejscu pracy, w armii, w służbie zdrowia, w dostępie do zakwaterowania i w kościele. Badane osoby doświadczały zarówno dyskryminacji bezpośredniej i pośredniej jak również przemocy fizycznej i psychicznej.

Wysoki poziom przemocy doświadczony przez respondentów w połączeniu z na ogół ograniczonymi działaniami podejmowanymi przez policję powołaną do zapobiegania i powstrzymywania przemocy, jest szczególnie alarmujący. W niektórych przypadkach policja, zamiast pomagać ofiarom przemocy, sama przyczynia się do jej rozprzestrzeniania. Wszystkie opisane w raporcie incydenty stanowią pogwałcenie praw człowieka, chronionych przez Europejską Konwencję Praw Człowieka. Dlatego też powinny być one jak najszybciej wyeliminowane.

W celu unikania dyskryminacji i przemocy wiele osób nie decyduje się na ujawnienie swojej orientacji seksualnej. Ukrywanie orientacji seksualnej jest szczególnie częste w sferze publicznej, tj. w miejscu pracy, w służbie zdrowia i zakwaterowaniu, w kościele i na ulicy. Niepokojące jest również, że większość respondentów rozważa emigrację z własnego kraju, jako rozwiązanie problemu nietolerancji.

Celem raportu jest wskazanie na znaczenie przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na orientację seksualną i włączenie jej w zakres

prawa wspólnotowego, a także pobudzenie prac nad rozwiązaniami zmierzającymi do walki z dyskryminacją ze względu na orientację seksualną. Dlatego też, raport zawiera rekomendacje dla nowych państw członkowskich Unii Europejskiej oraz instytucji UE.

Na poziomie krajowym rekomendacje te dotyczą przede wszystkim wprowadzenia ogólnego zakazu dyskryminacji ze względu na orientację seksualną oraz powołania instytucji nadzorujących przestrzeganie tego prawa i prowadzenie działań zapobiegających dyskryminacji.

Z kolei na poziomie Komisji Europejskiej konieczne jest zapewnienie prawidłowego wdrożenia Dyrektywy 78/EC/2000 i wprowadzenie rozwiązań legislacyjnych dotyczących nie tylko zatrudnienia, ale również wolnego dostępu do wolności przepływu towarów, usług, kapitału i osób – tak, jak ma to miejsce w przypadku rozwiązań zapobiegających dyskryminacji rasowej.

2. Wstęp

W procesie rozszerzenia Unii Europejskiej, kwestii orientacji seksualnej poświęcono stosunkowo mało uwagi. Z powodu przystąpienia do Unii Europejskiej dziesięciu nowych państw, ILGA-Europe (Europejski Region Międzynarodowego Stowarzyszenia Lesbijek i Gejów) przedstawia wyniki badań dotyczących dyskryminacji ze względu na orientację seksualną, przeprowadzonych w dziewięciu nowych państwach członkowskich UE i jednym kraju kandydującym do UE. Raport zwraca uwagę na różne formy dyskryminacji ze względu na orientację seksualną oraz łamanie praw człowieka osób homoseksualnych i biseksualnych przez osoby prywatne i służby publiczne.

Celem raportu jest ukazanie natury i skali dyskryminacji ze względu na orientację seksualną w krajach przystępujących do Unii Europejskiej oraz zachęcenie odpowiednich władz do podjęcia kroków, mających na celu zwalczanie tego rodzaju dyskryminacji.

W raporcie umieszczono szczegółowe zalecenia skierowane do instytucji UE i krajów członkowskich.

Wiele osób homo- i biseksualnych decyduje się na ukrywanie swojej orientacji ze względu na grożącą im dyskryminację. Dlatego też trudno jest określić dokładną liczbę osób homo- i biseksualnych w populacji każdego kraju. Z tego też powodu nie jest możliwe dotarcie do nich innymi drogami niż poprzez organizacje, kluby i kontakty osobiste. W związku z tym, respondentami sondaży, na podstawie których powstał raport była tylko część osób narażonych na dyskryminację ze względu na swoją orientację seksualną. Raport odkrywa tylko „czubek góry lodowej” zjawiska dyskryminacji. Tym niemniej, przypadki dyskryminacji opisane w raporcie rzeczywiście istnieją i stanowią poważny problem wymagający przedsięwzięcia odpowiednich kroków przez kraje członkowskie i instytucje Unii Europejskiej.

3. Metodologia

Projekt standardowego kwestionariusza został przygotowany przez ILGA-Europe, a następnie został przekazany organizacjom członkowskim w dziesięciu krajach. Pytania zawarte w kwestionariuszu dotyczyły dyskryminacji i przemocy wobec osób homo- i biseksualnych w różnych sferach życia: w zatrudnieniu, w dostępie do zakwaterowania, w służbie wojskowej, w kościele i rodzinie. Każda z organizacji przetłumaczyła kwestionariusz, przeprowadziła jego standaryzację, a następnie wykonała badanie i sporządziła raport, omawiający płynące z niego wnioski. Wszystkie dane (sondaże i cytaty) zostały zebrane przez organizacje uczestniczące w projekcie, działające w nowych krajach członkowskich i krajach kandydujących do UE.

Zasięg badań był ograniczony w związku z trudnościami w dotarciu do osób homo- i biseksualnych (patrz rozdział 2). Do respondentów docierano przede wszystkim za pośrednictwem organizacji działających na rzecz lesbijek i gejów w krajach uczestniczących w projekcie. Badania, które stały się podstawą do opracowania raportu przeprowadzono w latach 2000–2003. W latach 2000–2001 zreali-

zowano je w Rumunii, Słowacji i Polsce, a w roku 2002 w Estonii, na Węgrzech, Łotwie, Litwie i Malcie. Ostatni raport, opracowany w Czechach, został opublikowany w czerwcu 2003 r.

Pomimo sporządzenia standardowego szablonu kwestionariusza, poszczególne organizacje uczestniczące w badaniu samodzielnie opracowywały zebrane w trakcie badania dane. Niektóre z nich przedstawiły zebrane dane procentowo; inne cytowały konkretne przejawy dyskryminacji zgłoszone przez respondentów. Dlatego też brak informacji na temat poziomu dyskryminacji w tabelach nie oznacza, że dane zjawisko w danym kraju nie występuje. W sytuacjach, w których było to możliwe, brak danych procentowych rekompensują konkretne przykłady dyskryminacji zgłoszone przez respondentów.

Dane prezentowane w raporcie nie pretendują do miana badań ściśle naukowych, natomiast ilustrują poprzez przykłady dyskryminację i łamanie praw człowieka, na które narażone są osoby homoseksualne w nowych państwach członkowskich.

4. Podstawowe informacje

4.1. Kraje biorące udział w badaniu

W projekcie realizowanym w latach 2001 – 2003 wzięły udział organizacje działające na rzecz lesbijek i gejów w dziesięciu krajach. W 2001 roku przedstawiono wyniki badań przeprowadzonych na Węgrzech, w Polsce, Słowenii i Rumunii; w 2002 roku raporty opracowano na Malcie, Słowacji i w krajach bałtyckich (Estonia, Litwa i Łotwa); ostatni raport, dotyczący Czech, ujrzał światło dzienne w 2003 roku. Pomimo, że w niektórych krajach uczestniczących w badaniu dokonano zmian legislacyjnych, zachodzące w nich zmiany społeczne były nas tyle powolne, że nie mogły wpłynąć znacząco na zmianę wyników cytowanych raportów¹.

Wyniki badań determinuje negatywne nastawienie społeczeństw państw uczestniczących w projekcie do homoseksualizmu².

¹ Więcej informacji na temat sytuacji prawnej i społecznej oraz przykłady działań pozytywnych w krajach kandydujących do Unii Europejskiej można znaleźć w publikacji ILGA-Europe „Equality for Lesbians and Gay Men. A Relevant Issue in the EU Accession Process” (Bruksela, 2001). Proszę zwrócić uwagę, że niektóre przepisy prawne, opisane w publikacji uległy zmianie od momentu publikacji.

² Termin „homoseksualność” został użyty w cytowanych raportach, stanowiących podstawę niniejszego opracowania jako określający osoby, definiujące się jako geje, lesbijki bądź osoby biseksualne.

Wskaźnikiem powszechności postaw homofobicznych³ w poszczególnych krajach jest także ilość wypowiedzi osób publicznych, w których otwarcie zachęca się do homofobii. W ten sposób wypowiedzi się czołowi politycy na Węgrzech, Litwie, Łotwie, w Polsce, Rumunii i na Słowacji; homofobiczne wypowiedzi wysokich rangą przedstawicieli kościoła odnotowano natomiast na Cyprze, Łotwie, Malcie oraz w Polsce, Rumunii i Słowenii. Respondenci byli często narażeni także na zinstytucjonalizowaną homofobię ze strony władz (na przykład w siłach policyjnych i w służbach wojskowych). Szczegółowe informacje na ten temat znajdują się w kolejnych rozdziałach publikacji.

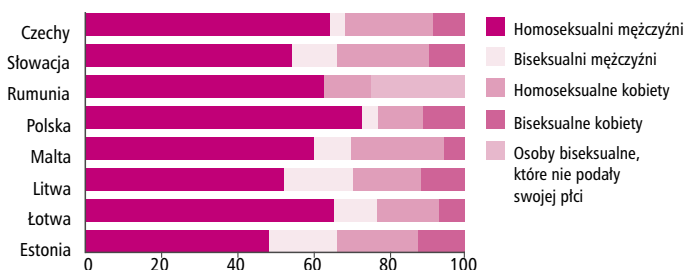
W 2003 roku Gallup Europe Institute przeprowadził w krajach członkowskich i kandydackich Unii Europejskiej sondaż, dotyczący małżeństw i adopcji dzieci przez pary jedнопłciowe. Wykazał on, że „obywatele krajów kandydackich wydają się bardziej niechętni akceptacji legalizacji małżeństw homoseksualnych, jako że tylko 23% respondentów popiera tę propozycję, podczas gdy 70% jest jej przeciwnych”⁴.

4.2. Ankietyowani⁵

Pomimo różnic pomiędzy respondentami, którzy wzięli udział w sondażu w poszczególnych państwach, zauważalne są wspólne trendy dotyczące płci, orientacji seksualnej i wieku respondentów.

4.2.1. Płeć i orientacja seksualna

ORIENTACJA SEKSUALNA RESPONDENTÓW

³ Termin „Homofobiczne postawy” jest rozumiany jako każde działanie, skierowane do lesbijek, gejów i osób biseksualnych, wynikające z uprzedzeń lub stereotypów związanych z orientacją seksualną.

⁴ Badanie EOS Gallup Europe, „Małżeństwa homoseksualne, adopcja dzieci i pary homoseksualne – czy społeczeństwo jest gotowe?” (styczeń 2003) jest dostępne w internecie pod adresem: <http://www.eosgallupeurope.com/homo/index.html>.

⁵ Liczba ankietyowanych w poszczególnych krajach: Chorwacja 172, Estonia 437, Litwa 185, Łotwa 194, Malta 2000, Polska 215, Rumunia 213, Słowacja 251, Słowenia 172, Węgry 112.

Tabela pokazuje, że większość respondentów stanowili mężczyźni. Sytuacja ta miała miejsce również na Węgrzech (brak danych w tabeli), gdzie 57% respondentów stanowili mężczyźni, a 43% kobiety i w Słowenii gdzie 52,9% badanych stanowili mężczyźni, 43,9% kobiety, a 3,5% respondentów nie podało swojej płci.

Niektóre z raportów zwracały uwagę również na tożsamość płciową respondentów i uwzględniały osoby transseksualne (0,5% w Polsce i 3,3% respondentów w Rumunii określiło się jako osoby transseksualne). Jak wyjaśniono w pierwszej części publikacji, trudno jest umieścić informacje na temat dyskryminacji osób transseksualnych w raporcie bazującym na kwestionariuszu skierowanym przede wszystkim do gejów, lesbijek i osób biseksualnych. Wynika to z jednej strony z niewielkiej liczby osób transseksualnych, które wzięły udział w badaniu oraz faktu, że osoby transseksualne, w przeciwieństwie do przeważającej grupy osób homoseksualnych dążą do rozpoznania i akceptacji przez otoczenie swojej tożsamości płciowej. Z powyższych powodów zadecydowano, że raport nie będzie analizował dyskryminacji ze względu na tożsamość płciową.

4.2.2. Wiek respondentów

W badaniu uczestniczyło proporcjonalnie dużo młodych osób (tj. poniżej 25 roku życia). W niektórych krajach (Litwa, Polska, Rumunia, Słowacja) ta grupa wiekowa stanowiła większość

Przedziały wiekowe	Czechy	Estonia	Łotwa	Litwa	Malta	Polska	Rumunia	Słowacja	Słowenia
Poniżej 18	0.5%	4%	2.1%	6%	4%	1%	16.3%	3%	
18-25	43.5%	39%	42.3%	53%	39%	58.5%	39%	50%	40.7%
26-40	42.5%	44%	51%	36%	44.5%	36%	38%	40%	42.4%
									"powyżej 25"
41-50	9.5%	10%	3.6%	3%	11%	2%	5.7%	2%	
51-60	4%	2%		2%	1.5%	1%	1%	2%	
Powyżej 60		1%	1%			0.5%		1%	
Brak danych						1%			16.9%

respondentów. Kolejną charakterystyczną cechą związaną z wiekiem uczestników jest stosunkowo niewielki udział w badaniach osób w wieku lat 40 i więcej.

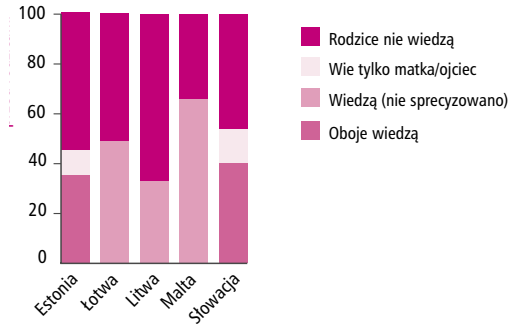
Niektóre z sondaży wyszczególniały wykształcenie lub miejsce zamieszkania osób ankietowanych (np. raport polski określał, czy respondenci pochodzili z terenów wiejskich, z małego, średniego czy dużego miasta). W raporcie czeskim z kolei znalazły się poza standardowymi informacjami także dane dotyczące pozostawania w stałym związku w momencie wypełniania kwestionariusza.

Dzięki tym danym możliwa jest jeszcze pełniejsza analiza sytuacji osób homoseksualnych i biseksualnych oraz potrzeb społeczeństw nowych krajów członkowskich Unii Europejskiej. Należy jednak pamiętać, że dane te zostały zebrane przy użyciu różnych wzorów ankiet, przez co ich wartość porównawcza jest mocno ograniczona.

4.2.3. Ujawnianie własnej orientacji seksualnej

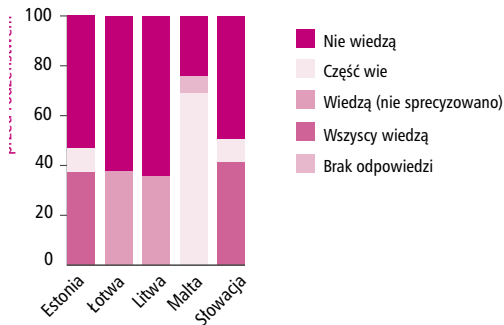
Istotnym elementem dyskryminacji ze względu na orientację seksualną jest ryzyko odrzucenia przez rodzinę z powodu orientacji seksualnej. Jak ujawniono w kolejnych rozdziałach opracowania, dyskryminacja w rodzinie jest wysoka. Czynnikiem ten jest istotny w zrozumieniu relatywnie wysokiego wskaźnika ukrywania własnej orientacji seksualnej przed członkami rodziny. Spośród pięciu krajów przedstawionych w poniższej tabeli, tylko na Malcie i na Słowacji procent respondentów, którzy ujawnili swoją orientację seksualną rodzicom przekracza 50%. Zjawisko to jest niepokojące, ponieważ ujawnianie swojej orientacji rodzicom jest dla osób homo- i biseksualnych ważnym czynnikiem w pozytywnej integracji orientacji seksualnej. Odrzucenie przez rodzinę może prowadzić do wyparcia istotnego elementu własnej tożsamości, przez co może dojść do przyswojenia sobie przez jednostkę homofobii, której sama była ofiarą.

UJAWNIEŃ ORIENTACJI SEKSUALNEJ PRZED RODZICAMI

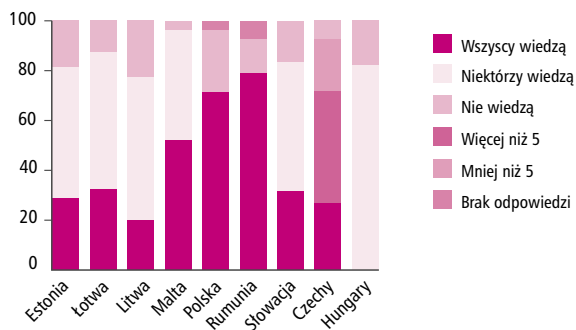
Poziom ujawnienia przed rodzeństwem jest, z wyjątkiem Litwy i Słowacji, nieznacznie wyższy niż poziom ujawnienia przed rodzicami.

UJAWNIEŃ ORIENTACJI SEKSUALNEJ PRZED RODZĘŃSTWEM

W Polsce 51% respondentów ujawniło rodzinie swoją orientację seksualną. W Czechach 32.5% respondentów ujawniło się przed całą rodziną, 43% wyłącznie przed rodzicami, 11% przed inną osobą w rodzinie, natomiast 13.5% nie ujawniło swojej orientacji żadnemu członkowi rodziny.

UJAWNIEŃ ORIENTACJI SEKSUALNEJ PRZED ZNAJOMYMI

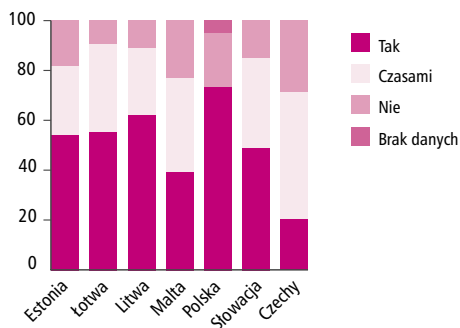
W większości krajów respondentom jest łatwiej powiedzieć o swojej orientacji seksualnej znajomym niż członkom swojej rodziny.

5. Przemoc psychiczna i fizyczna

Powszechnym zjawiskiem we wszystkich krajach jest wysoki wskaźnik przemocy fizycznej i psychicznej doświadczanej przez respondentów. Oba rodzaje przemocy przybierają zróżnicowane formy, poczynając od przemocy werbalnej, a kończąc na brutalnych atakach fizycznych i atakach o podłożu seksualnym.

5.1. Działania podejmowane w celu uniknięcia przemocy psychicznej i fizycznej

CZY UNIKASZ CAŁOWANIA LUB TRZYMANIA SIĘ ZA RĘCE W MIEJSCACH PUBLICZNYCH Z PARTNERKĄ/PARTNEREM TEJ SAMEJ PŁCI?

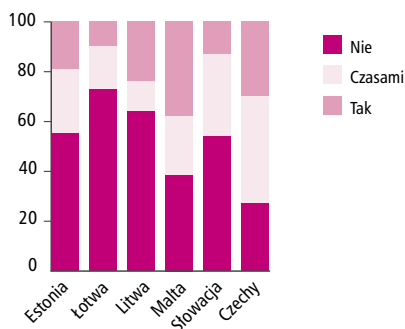

Tylko niewielka grupa ankietowanych czuje się na tyle bezpiecznie, aby okazywać swojemu partnerowi lub partnerce czułość w każdej sytuacji. Znajduje to odzwierciedlenie w liczbie respondentów, którzy uznali za konieczne unikanie okazywania czułości w miejscach publicznych. W zależności od kraju, „czasami” albo „zawsze” odpowiedziało 70 do 90% respondentów. Dane, dotyczące ukrywania orientacji seksualnej zawsze i w każdej sytuacji sugerują, że większa otwartość w tym zakresie możliwa jest jedynie w Czechach i na Malcie.

Homoseksualny mężczyzna (19-25 lat), Czechy: „Kiedy ja i mój partner daliśmy sobie małego buziaka w miejscu publicznym, podeszła do nas obca kobieta i powiedziała, żebyśmy tego nie robili, bo w pobliżu są dzieci i ludzie nie chcą sobie nas oglądać.”

Homoseksualny mężczyzna (18-25 lat), Litwa: „Policjant mnie uderzył. Nie podobało mu się, że całowałem się z moim chłopakiem w miejscu publicznym”

CZY UNIKASZ MÓWIENIA OSOBOM SPOZA RODZINY I KRĘGU PRZYJACIÓŁ O SWOJEJ ORIENTACJI SEKSUALNEJ?

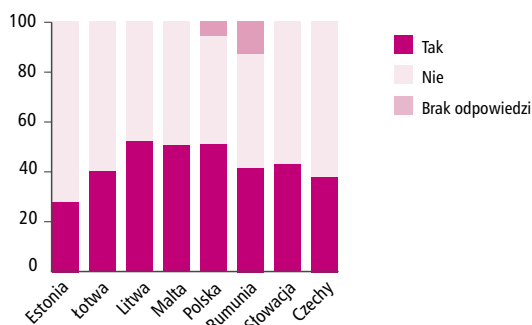
Wskaźnik ukrywania własnej orientacji seksualnej przed osobami trzecimi (tj. nie należącymi do rodziny ani kręgu przyjaciół) jest wysoki. W krajach, w których poziom ukrywania własnej orientacji seksualnej przed rodziną i przyjaciółmi jest niski (Malta i Czechy), jest on również niski w stosunku do osób trzecich.

5.2. Przemoc psychiczna

Przemocą psychiczną (zwaną także molestowaniem) nazywamy zachowania ofensywne, poniżające i uwłaczające jednostce, wynikające z percepcji jej orientacji seksualnej. Jak wyszczególniono poniżej, nękanie może przybierać różne formy (np. groźby, poniżające komentarze, graffiti).

Pomimo relatywnie wysokiego odsetka osób ukrywających swoją orientację seksualną, procent osób padających ofiarą przemocy psychicznej jest bardzo wysoki. Na Litwie, na Malcie i w Polsce, ponad połowa respondentów była poddawana przemocy psychicznej, podczas gdy w innych krajach, np. w Estonii zjawisko to jest ograniczone.

CZY DOŚWIADCZYŁAŚ/EŚ PRZEMOCY PSYCHICZNEJ?

Szczególnie wysoki jest odsetek osób, doświadczających dyskryminacji ze strony osób trzecich (osób spoza rodziny i kręgu przyjaciół). W krajach, w których odsetek osób doznających przemocy fizycznej ze strony rodziny i kręgu przyjaciół jest niższy (Czechy i Malta), odsetek osób, doświadczających dyskryminacji psychicznej ze strony osób trzecich jest także niższy.

Zdecydowana większość osób, które były prześladowane, doświadczyły molestowania co najmniej dwa razy.

Częstotliwość	Estonia	Łotwa	Litwa	Malta	Polska	Rumunia	Słowacja
Raz	26%	11.5%	20%	5%	17.5%	19.5%	8%
Dwa razy	17%	15.4%	9%	15.8%	17.5%	81.5%	15%
Trzy i więcej razy	57%	73.1%	71%	79.2%	65%		77%

Powtarzające się przypadki nękania osób homoseksualnych i biseksualnych przyczyniają się do obniżenia poczucia ich wartości i mogą prowadzić do depresji, której doświadcza część ofiar przemocy.

Formy przemocy psychicznej	Czechy	Estonia	Łotwa	Litwa	Malta	Polska	Rumunia	Słowacja
Przemoc słowna	52%	64%	60.2%	74%	91.1%	51%	38%	49%
Graffiti	11.2%	2%	2.6%	2%	17.8%	11.5%	12%	12%
Wandalizm	9.3%	3%	1.3%	1%	8.9%	4.5%	8%	
Listy z pogróżkami	9.3%	5%	3.8%	5%	7.9%	2.5%	14%	4%
Szantaż i groźby	15.4%	7%	16.7%	18%	17.8%	20.5%	18%	25%
Inne	5.6%	19%	15.4%		27.7%	10%	10%	10%

Najczęstszymi formami ataku są wyzwiska, groźby i szantaż. Przybierają wiele form i często są połączone z przemocą fizyczną.

Homoseksualna kobieta (poniżej 18 lat), Łotwa: „Koleżanka powiedziała, że nie będzie się już ze mną kolegować, bo jestem lesbijką. Później robiła pod moim adresem [ofensywne] komentarze.“

Homoseksualny mężczyzna (brak informacji o wieku), Węgry: „Pewnego wieczoru zeszłej wiosny, czekałem o godzinie 11 na autobus w Budzie, niedaleko mostu Margit. Kilku młodych mężczyzn pojawiło się na tym samym przystanku. Zabronili mi wsiadać do autobusu, tłumacząc, że nie będą podróżować z osobą homoseksualną. Nie wiem, skąd wiedzieli, że jestem gejem. Może chcieli tylko sprawdzić, czy groźba zadziała. Bardzo się zdenerwowałem i nie mogłem wykszusić z siebie słowa“.

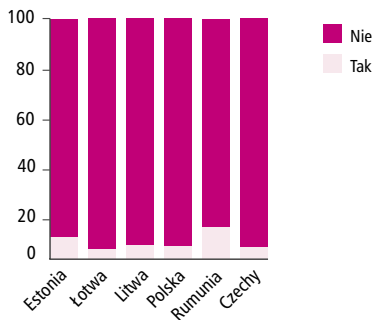
Homoseksualny mężczyzna (26-40 lat), Polska: „był wielokrotnie nękanym za pomocą wyzwisk, anonimowych gróźb telefonicznych i [nienawistnej] poczty – raz wysłano mu prezerwatywę wypełnioną krwią“. Powiadomiono policję, która zareagowała w sposób neutralny

Homoseksualna kobieta (18-25 lat), Łotwa: „Otrzymałyśmy z moją dziewczyną telefon, w którym anonimowy rozmówca groził, że zostaniemy zastrzelone a nasze dziecko - zabite. Nie poszłam na policję, bo bałam się skandalu. Mogłam stracić pracę, gdyby sprawa dotarła do mediów.“

Tożsamość atakującego	Estonia	Łotwa	Litwa	Malta	Polska	Rumunia	Słowacja	Czechy
Znajomy	30%		33%		3%	17,70%		21%
Inny uczeń/student	13%	18%	20,50%	24%			19%	18%
Nieznajomy	33%	21,80%	6,50%	42%	31%	7,90%	23%	34%
Członek rodziny	6%		10%	10%	22%	7,90%	11%	
Sąsiad	5%	5,10%	8%	8%	10%	11,70%	11%	6,50%
Policjant	1%	6,40%		3%	3%		6%	1,50%
Inny pracownik		15,40%	9%		31%	15,60%	13%	18%
Inny	12%	33,30%	13%	13%		39,20%	17%	1%

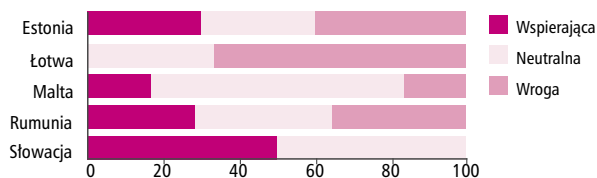
W większości krajów, odsetek przypadków molestowania zgłaszanych policji jest niski.

CZY ZGŁOSIŁAŚ/EŚ ZAJŚCIE POLICJI?

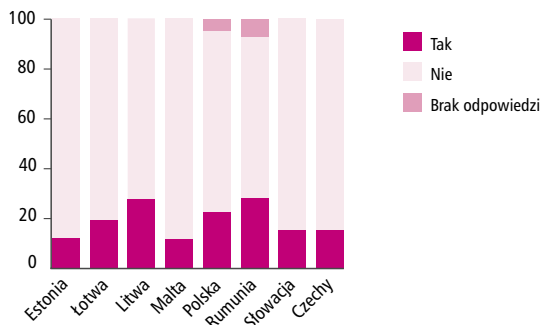

Niski odsetek powiadamiania policji o przestępstwie musi być rozpatrywany w świetle danych dotyczących reakcji policji w przypadku, gdy zostało ono zgłoszone. Na przykład na Łotwie większość respondentów spotykała się z wrogim nastawieniem policji, co może skutkować nie zgłaszaniem spraw z obawy przed reakcją funkcjonariuszy.

REAKCJA POLICJI

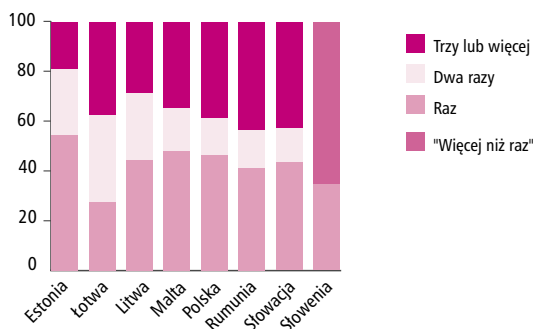

5.3. Brutalne napaści

Liczba respondentów, którzy doznali przemocy fizycznej waha się między 10% a 30%. Liczba ta jest wysoka i alarmująca, gdy weźmie się pod uwagę odsetek osób, ukrywających swoją orientację seksualną w sferze publicznej (zob. 5.1.). Kolejnym niepokojącym zjawiskiem jest powtarzalność ataków w stosunku do osób homo- i biseksualnych. Jak ilustruje poniższa tabela, ponad 50% respondentów, którzy zostali zaatakowani, doświadczyło tego rodzaju przemocy więcej niż jeden raz.

LICZBA ATAKÓW

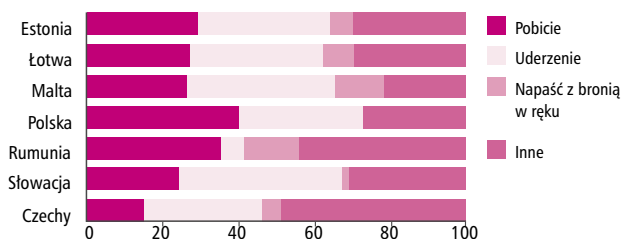
Homoseksualna kobieta (51-60 lat), Słowacja: doświadczyła wielokrotnych ataków, którym musiała stawić czoła: „Grupa mężczyzn wykopała mnie z baru i gonila mnie przez ulice. Innym razem, mężczyzna molestował mnie seksualnie brutalnie sprawdzając, czy jestem mężczyzną czy kobietą. Za trzecim razem zostałam napadnięta w środkach komunikacji publicznej – było oczywiste, że atakującemu mnie chłopakowi nie spodobało się, że jestem wyglądającą męsko kobietą. Zanim mnie zaatakował, śmiał się ze mnie i swoją gestykulacją pokazywał, że uważa mnie za dewianta.“

Przedstawione dane i przytoczony cytat pokazują, że celem ataków są osoby, które różnią się od większości, albo są jako takie postrzegane. Wiktyimizacja i ataki są oparte na percepcji atakującego i wyglądzie osoby atakowanej. Ludzie, których wygląd zaprzecza stereotypom dotyczącym ról płciowych i heteroseksualizmu znacznie częściej padają ofiarą napaści.

Biseksualna kobieta (18-25 lat), Polska: została zaatakowana kiedy siedziała na kolanach swojego chłopaka, ponieważ napastnik wziął ją za mężczyznę.

Biseksualna kobieta, (18-25 lat), Polska: została pobita przez grupę skinów, tylko dlatego, że miała na bluzie „czerwoną wstążkę” – symbol solidarności z osobami żyjącymi z HIV/AIDS.

FORMY ATAKÓW

Homoseksualny mężczyzna, (41-50 lat), Słowacja: „Grupa skinów kopła mnie i okładała pięściami. Później przystawili mi broń do skroni i kazali mi się rozebrać”.

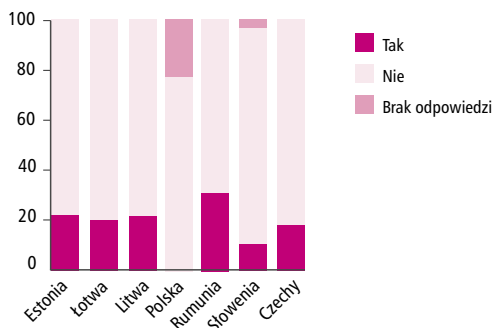
Tożsamość atakującego	Estonia	Łotwa	Litwa	Malta	Rumunia	Słowacja	Słowenia	Czechy
Nieznajomy	49%	51.4%	30.1%	56.5%	15%	28%	37.5%	64%
Znajomy	16%	2.7%	20.8%	8.7%	18%	15%	24.4%	9%
Sąsiad		2.7%	13.2%		15%	4%	1.6%	9%
Członek rodziny	5%	2.7%	7.5%	17.4%		6%	14.1%	7%
Inny uczeń/student	10%	16.2%	5.6%	21.7%		17%		7%
Inny pracownik		2.7%				4%	19%	2%
Policjant	7%		5.6%	4.3%	21%	17%	3.5%	2%
Inny	13%	21.6%	11.3%	4.3%	31%	9%		

Podobnie jak w przypadku przemocy psychicznej, w większości przypadków napadci dokonali nieznane osoby. Warto podkreślić relatywnie wysoką liczbę respondentów z Rumunii i Słowacji, którzy doświadczyli przemocy ze strony policji. Może mieć to niebagatelny wpływ na zgłaszanie policji przypadków przemocy doświadczanej z powodu orientacji seksualnej.

Homoseksualna kobieta (26-40 lat), Łotwa: „Nie miałam wówczas pozwolenia na stały pobyt na Łotwie. Mieszkałam w dormitorium i dwie z moich współlokatorek dowiedziały się, że jestem lesbijką. Przywiązały mnie do krzesła, po czym zaczęły mnie wyzywać, bić i kopać po brzuchu i pluć mi w twarz. Trwało to około godziny. Następnie wezwały policję, której powiedziały, że przebywam na Łotwie nielegalnie i że jestem lesbijką. Policjanci zawieźli mnie na komisariat, gdzie powiedzieli mi, że mam 24 godziny na opuszczenie Łotwy. Powiedzieli mi również, że nie chcą już nigdy więcej widzieć.“

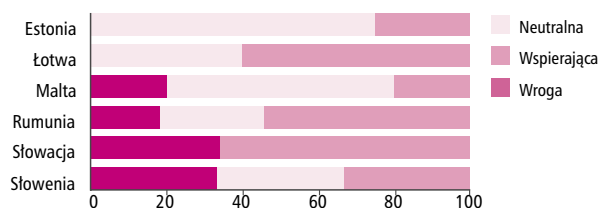
Homoseksualna kobieta (18-25 lat) napisała, że została zgwałcona przez nieznanego, który dowiedział się, że jest lesbijką. Miało to być dla niej karą a zarazem lekcją – żeby na przyszłość wiedziała, do czego służy jej ciało. Gwałt nie został zgłoszony policji, jako że ofiara obawiała się zemsty i wyjawienia rodzinie swojego homoseksualizmu.

CZY ZGŁOSIŁEŚ/AŚ ZAJŚCIE POLICJI?

Nieduża grupa ludzi, która doświadczyła przemocy fizycznej, zgłasza zajście policji. Respondenci często podawali w ankietach, że – ich zdaniem – policja na ogół nie podejmowała adekwatnych do zdarzenia działań. Respondenci obawiali się również, że policja nie potraktuje ich sytuacji poważnie. Jak ilustruje poniższa tabela, osoby ankietowane na Łotwie, w Rumunii i na Słowacji spotykały się z raczej wrogimi reakcjami ze strony policji. Zjawisko to miało natomiast mniejszą skalę w Estonii, na Malcie i w Słowenii.

REAKCJA POLICJI

Do brutalnych napaści dochodziło na ulicy, w miejscu pracy, w domu, w restauracjach. Brutalność tych napaści jest niezwykle niepokojąca. Doznana przemoc i wspomnienie zajścia zostawiają głębokie ślady w psychice ofiary. Akty przemocy, wywierając wpływ na osobę, która padła ich ofiarą – wpływają na jej poczucie własnej wartości, jej zdrowie psychiczne i fizyczne.

5.4. Dyskryminacja przez policję

Zgodnie z informacjami przedstawionymi przez respondentów, dyskryminacja doświadczona ze strony policji przybierała różnorakie formy:

- ▼ Nadużywanie władzy i poniżające traktowanie osób zatrzymanych

Homoseksualny mężczyzna, Rumunia: „W roku 1995, zostałem zabrany z Parku Opera na Komisariat nr 3. Jeden z policjantów uderzył mnie w twarz, a pozostali wyzywali mnie i pytali o szczegóły mojego życia prywatnego. Odmówiłem złożenia pisemnego oświadczenia i wypuścili mnie po dwóch godzinach“.

- ▼ Przemoc fizyczna i przemoc o podłożu seksualnym; ujawnianie orientacji seksualnej osoby zatrzymanej

Homoseksualna kobieta (26-40 lat), Malta: „Siedziałam w samochodzie ze moją dziewczyną. Policjant zmusił mnie do opuszczenia auta, popchnął mnie i przycisnął do ściany, po czym zaczął mnie obmacywać. Nie zgłosiłam tego zajścia policji, ponieważ napastnikiem był policjant; bałam się również, że poinformują moich rodziców, którzy jeszcze wtedy nie wiedzieli o mojej orientacji seksualnej“.

- ▼ Dyskryminacja przez przyjmowanie biernej postawy – nie podejmowanie odpowiednich działań po zgłoszonej napaści

Homoseksualna kobieta (26-40 lat), Litwa: „Nasz sąsiad wygrażał mi i mojej partnerce przez rok. W końcu został przyłapany przez policjanta, który znalazł się tam przez przypadek, na przebijaniu opon w naszym samochodzie. Został ukarany tylko za uszkodzenie naszej własności, lecz za groźenie nam śmiercią – już nie...“.

W niektórych przypadkach policja podważała powagę zgłaszanego zajścia albo uznawała przemoc wobec osób LGB za reakcję sprowokowaną zachowaniem ofiary.

Homoseksualny mężczyzna (18-25 lat), Polska: został celowo potrącony przez samochód, kiedy jadący za nim nieznanego kierowca zobaczył, jak trzyma swojego partnera za rękę. Poszkodowany zgłosił zajście policji ale spotkał się z wrogością. „Nie jesteśmy odpowiedzialni za prowokację” – oznajmili funkcjonariusze.

Homoseksualny mężczyzna (nie podał wieku), Węgry: „Nie zgłosiłem napaści na policji. Byłem pewien, że ich to nie będzie obchodzić. Zresztą nie umiałbym opisać sprawców.”

Jako rezultat takiego podejścia, lesbijki, geje i osoby biseksualne nie ufają policji. Jak wykazały sondaże, tylko nieliczni respondenci zgłaszali przestępstwa, których byli ofiarą. Większość tego nie robiła nie wierząc w skuteczność policji i obawiając się dalszej przemocy, tym razem ze strony funkcjonariuszy.

5.5. Odbywanie służby wojskowej

Homoseksualny mężczyzna, Rumunia: „Podczas mojej służby wojskowej (1986, Dej, M.U. 01331), zostałem zgwałcony przez dwóch żołnierzy i jednego oficera. Wtedy nie byłem jeszcze świadomy własnej orientacji seksualnej. Ale najwidoczniej fakt, że byłem zawsze czysty, że ładnie pachniałem i troszczyłem się o swój mundur (choć nie cierpię mundurów), żeby wyglądać schludnie – wzbudził ich podejrzliwość. Celem wprowadzenia mnie w „służby rozkoszy”, oficerowie ci uznali za konieczne dać mi „seksualną lekcję”.

Przemoc w służbach mundurowych wynikająca z homofobii wśród ich pracowników jest istotnym problemem, wymagającym podjęcia natychmiastowych działań. Osoby homo- i biseksualne są narażone ze strony policji i wojska na przemoc, padając ofiarą wielu niesłusznych uprzedzeń. Przedstawione dane i cytowane przypadki dyskryminacji pokazują, że sprawcami omówionych homofobicznych ataków są nie tylko osoby prywatne; w większości omawianych krajów homofobia jest zjawiskiem głęboko zakorzenionym w służbach policyjnych i wojskowych.

Przytoczone przykłady dyskryminacji wykazują, że wiele jej form jest ze sobą wzajemnie powiązanych (przemoc fizyczna, psychiczna, a także podejmowanie działań w odpowiedzi na zgłaszaną przemoc). Co więcej, należy jeszcze raz podkreślić, że większość osób homo- i biseksualnych nie zgłasza doświadczonej przemocy policji, obawiając się ujawnienia orientacji seksualnej.

6. Dyskryminacja w szkolnictwie

Wprawdzie pytanie o dyskryminację w szkolnictwie nie znajdowało się w standardowym kwestionariuszu, jednak fakt, że wielu młodych ludzi wzięło udział w sondażu sprawił, iż wzmianki o tego typu dyskryminacji pojawiły się w wielu odpowiedziach. Poniższe cytaty wskazują, że młodzi respondenci doświadczają dyskryminacji ze względu na orientację seksualną w środowisku szkolnym. Agresorami są najczęściej uczniowie lub studenci.

Biseksualna kobieta, 18 lat, Łotwa: „Jedna z uczennic zapytała [mnie]: „Dlaczego patrzysz na nogi swojej koleżanki? Jesteś lesbą? Jeżeli tak, to ci dowalę!”“

Homoseksualny mężczyzna (18-25 lat), Malta: „W szkole koledzy ciągle mnie wyzywali i pokazywali swoje narządy płciowe krzyżąc „Spójrz na to!”“

W Rumunii: „Pewnego ranka, gdy wszedłem do klasy, zobaczyłem swoje imię i słowo „homoseksualista“ napisane pod włącznikiem światła na ścianie.”

Homoseksualna kobieta (26-40 lat), Słowacja: „Jednym z najbardziej jawnych przykładów przemocy psychicznej, jakich doświadczyłam w szkole średniej, była sytuacja, kiedy to jeden z moich nauczycieli zdał sobie sprawę z mojej orientacji seksualnej i powiedział moim rodzicom, że jestem lesbijką. Od tamtej pory, za każdym razem kiedy mnie widział, poniżał mnie słownie. Miało to oczywiście przełożenie na moje oceny: z jego przedmiotu dostałam na koniec 4 [bardzo niska ocena], podczas gdy z innych miałam 1 lub 2 [wysokie oceny].“

Jak ilustruje ten przykład, dyskryminacja może także prowadzić do niesprawiedliwego traktowania i oceniania w szkole. Z dyskryminacją tą należy walczyć przez wdrażanie specjalnych programów mających za zadanie wyeliminowanie przemocy pomiędzy uczniami, jak również przez prowadzenie treningów (warsztatów), mających na celu przeciwdziałanie homofobii w środowisku szkolnym⁶.

7. Dyskryminacja w miejscu pracy

Rozdział ten dotyczy dyskryminacji w miejscu pracy, która, jak wykazały ankiety, przybiera różne formy w różnych okresach życia zawodowego. Dyskryminacja ta w oczywisty sposób ma wpływ na dostęp do pracy i możliwości awansu. Może również przybrać formę nękania przez innych pracowników, zwierzchników lub klientów. Z obawy przed doświadczeniem dyskryminacji, wiele osób decyduje się na ukrywanie orientacji seksualnej w miejscu pracy.

⁶ Inicjatywy takie są podejmowane na poziomie krajów członkowskich Unii Europejskiej. Przykładem jest Projekt GLEE w Finlandii, <http://glee.oulu.fi/project.html>.

ODMOWA ZATRUDNIENIA Z POWODU ORIENTACJI SEKSUALNEJ

	Estonia	Łotwa	Litwa	Malta	Polska	Słowacja	Słowenia	Czechy
Tak	1	2.6	4	3	4	3	7	4
Podejrzewam, że tak	9	5.7	9	4	7	7	7	3
Nie	90	91.7	87	92.5	77	90	72.6	93
Brak odpowiedzi				1	12		13.4	

NIE OTRZYMANIE AWANSU Z POWODU ORIENTACJI SEKSUALNEJ

	Estonia	Łotwa	Litwa	Malta	Polska	Słowacja	Słowenia	Czechy
Tak	2	0.5	2	1.5	1	4	14.5	9
Podejrzewam, że tak	7	4.1	4	5	5	8	14	
Nie	91	95.4	94	92.5	79	88	59.9	91
Brak odpowiedzi				1	15		11.6	

Homoseksualna kobieta (18-25 lat), Łotwa: „Miałam fantastyczne perspektywy awansu w pracy, ale kiedy koleżanka podsłuchiwała rozmowę, którą przez telefon prowadziłam z moją dziewczyną, jej nastawienie do mnie zmieniło się natychmiast, a awans otrzymała osoba bez doświadczenia.“

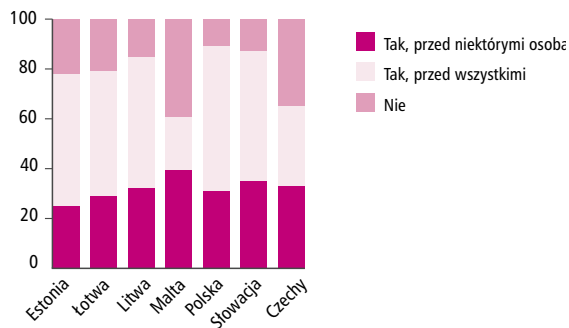
PRZEMOC PSYCHICZNA W MIEJSCU PRACY

	Estonia	Łotwa	Litwa	Malta	Polska	Słowacja	Słowenia	Czechy
Tak	14	17	31	39.5	25.5	26	20.3	25
Podejrzewam, że tak							7.6	
Nie	86	83	69	60	65.5	74	66.9	75
Brak odpowiedzi					9		5.2	

Homoseksualna kobieta (19-25 lat), Czechy: „Przyszłam do pracy i dwie koleżanki zaczęły się nade mną pastwić. Powiedziały, że jestem „zбочzoną homo dziwką“ i że jeżeli to nie jest przestępstwem, to mnie zabiją. Następnie jedna z nich mnie uderzyła i powiedziała, że takim jak ja nie powinno się pozwalać wychodzić z domu. Kiedy przyszła szefowa, od progu oświadczyła mi, że zwalnia mnie, gdyż nie chce sprowadzać hańby na swoją firmę. Nie obchodziło jej, że zostałam zaatakowana przez jej pracownicę. Mam teraz nową pracę, ale atmosfera tam nie jest dużo lepsza.“

Homoseksualny mężczyzna (41-50 lat), Czechy: „Dział ds. zatrudnienia w naszej dużej, częściowo państwowej firmie przeprowadził „badania“ w celu sprawdzenia, czy zatrudnieni homoseksualiści nie przebywają częściej na zwolnieniu lekarskim niż heteroseksualiści.“

UKRYWANIE ORIENTACJI SEKSUALNEJ W MIEJSCU PRACY

W pięciu na siedem krajów przedstawionych w powyższej tabeli, tylko jeden na pięciu (lub mniej) respondentów czuł się w pracy na tyle swobodnie, by nie ukrywać swojej orientacji seksualnej. Sytuacja w Czechach i na Malcie była nieznacznie lepsza niż w pozostałych krajach: tu prawie dwóch na pięciu respondentów mówiło w miejscu pracy swobodnie o swojej orientacji seksualnej.

Podejście innych pracowników:

Homoseksualny mężczyzna, Rumunia: „Wszystko zaczęło się od mojej rozmowy z reporterem pewnej gazety jakiś miesiąc temu. Dziennikarz twierdził, że interesuje go społeczność gejowska w Cluj, więc rozmawialiśmy na ten temat. Artykuł ukazał się parę dni później i chociaż prosiłem reportera, aby cytował mnie jako anonimowego rozmówcę, zawierał on moje pełne dane. Dziennikarz napisał wiele rzeczy niezgodnych z prawdą i opisał mnie jako osobę rozwiązłą seksualnie. Wielu pracowników mojej firmy kupiło gazetę następnego dnia. Rozpoznali mnie, lecz nie wsparli w tej trudnej sytuacji; niektórzy z nich reagowali wręcz wrogo. Moja przyjaciółka, a zarazem pracownica firmy powiedziała mi, że nie zdierży pracowania cały dzień z gejem. Inny znajomy, homoseksualny jak ja, zaczął ze mną sprzeczkę na temat artykułu i nie pozwolił mi się nawet obronić.“

Homoseksualny mężczyzna (26-40), Łotwa: „Inni koledzy z pracy poparli mnie i facet, który wciąż mnie wyzywał i obrażał musiał odejść z firmy.“

Poniżej, przykład dyskryminacji w prywatnej firmie kierującej się etosem chrześcijańskim:

Homoseksualny mężczyzna, Węgry: „... [moja szefowa] zaprosiła mnie do swojego gabinetu i zapytała czy jestem homoseksualistą. Powiedziałem, że nie chcę odpowiadać na pytania związane z moim życiem prywatnym. Odpowiedziała, że w chrześcijańskiej szkole nie jest to moja prywatna sprawa – Kościół Protestancki wymaga prowadzenia bogobojnego i wstrzemięźliwego życia od wszystkich swoich wyznawców. Jeszcze tego samego dnia zwołała specjalne posiedzenie

rady i ogłosiła w jej trakcie, że homoseksualizm to choroba, rezultat traumy przeżytej w dzieciństwie i że należy go leczyć. Rada unieważniła moją umowę o pracę ze skutkiem natychmiastowym. Dokument przez nią wydany dotyczył mojego „zachowania“, które jakoby było sprzeczne z podstawowymi wartościami moralności chrześcijańskiej – dokument nie podawał jednak przyczyny zwolnienia mnie z pracy. Nie wytoczyłem im sprawy bo nie miałem dowodów.“

Powyższa sytuacja pokazuje, w jaki sposób dochodzi do naruszenia prawa do prywatności⁷, kiedy pracownik wyjawia swoją orientację seksualną przełożonym.

Niepokojące są również doświadczenia respondentów pracujących w policji i w wojsku.

⁷ Prawo do poszanowania prywatności i życia rodzinnego jest zagwarantowane przez Artykuł 8 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Przepis ten chroni osoby indywidualne przed ingerowaniem państwa w ich życie prywatne. Europejski Trybunał Praw Człowieka w swoim orzeczeniu uznał, że obowiązkiem państwa jest także przeciwdziałanie ingerencji w życie prywatne ze strony innych osób fizycznych i prawnych.

Homoseksualny mężczyzna, (25-40 lat), Łotwa: „Zostałem zmuszony do rzucenia pracy w policji ponieważ jestem homoseksualistą. Narodowe Biuro ds. Praw Człowieka – instytucja rządowa – orzekło, że był to przykład dyskryminacji ze względu na orientację seksualną. Udało mi się – bez wiedzy przełożonych - nagrać na dyktafon wszystkie rozmowy z nimi, w których namawiali mnie do dobrowolnego odejścia ze stanowiska. Pomimo zgromadzonych przeze mnie dowodów, policja nadal twierdzi, że odszedłem dobrowolnie. Nawet teraz, po latach, oficerowie policji kłamią w związku z moją sprawą. Wciąż wymyślają nowe „powody“ mojego odejścia.“

Homoseksualny mężczyzna, Rumunia: „Przez 11 lat mojej pracy w armii, pracujący ze mną wojskowi szykanowali mnie w związku z moją domniemaną homoseksualną orientacją. Musiałem wręcz się ożenić,

żeby uzyskać społeczną akceptację. Było to największy błąd mojego życia więc się rozwiodłem. W tym czasie – był to rok 1997 – ludzie z mojego otoczenia dowiedzieli się, że kontaktowałem się z ACCEPT⁸. Dwa lata później, w 1999, zostałem na siłę wystany do Szpitala Wojskowego w Cluj, gdzie zdiagnozowano mnie jako „homoseksualistę“ i przeniesiono do rezerwy.“

W związku z przystąpieniem do Unii Europejskiej większość krajów omawianych w raporcie (z wyjątkiem Rumunii), musiała do 1 maja 2004 roku wdrożyć do prawa krajowego przepisy, zakazujące dyskryminacji ze względu na orientację seksualną. Wymóg ten wynika z Dyrektywy dotyczącej Równego Traktowania w Zatrudnieniu (ang. Framework Directive on Equal Treatment in Employment and Occupation)⁹.

Na podstawie wspomnianych przepisów nowe państwa członkowskie Unii Europejskiej zobowiązane były do ustanowienia mechanizmów zwalczających dyskryminację w miejscu pracy, obejmujących prawny zakaz dyskryminacji oraz ustanowienie urzędów, odpowiedzialnych za przeciwdziałanie dyskryminacji. Komisja Europejska sprawdza obecnie, czy wszystkie kraje członkowskie w pełni wdrożyły regulacje dyrektywy i czy uczyniły to zgodnie ze standardami oczekiwanymi przez Komisję.

8. Dyskryminacja w sferze usług

8.1. Służba zdrowia

Organizacja Narodów Zjednoczonych w Specjalnym Raporcie¹⁰ na temat zdrowia określiła dyskryminację w służbie zdrowia jako poważny problem o skali międzynarodowej. Zgodnie z raportem wielu pacjentów ukrywa swoją orientację seksualną z obawy przed dyskryminacją, co może mieć negatywny wpływ na ich samopoczucie jak również na sam proces leczenia (np. depresji

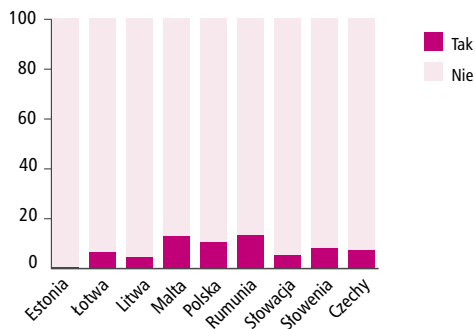
⁸ ACCEPT jest rumuńską organizacją pozarządową, która zajmuje się obroną i promowaniem praw LGBT (lesbijek, gejów, osób biseksualnych i transseksualnych) na poziomie krajowym. Zobacz: <http://www.accept-romania.ro>.

⁹ 2000/78/EC z 27 listopada 2000 OJ [2000] L303/16.

¹⁰ Hunt, P. The right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, 16 lutego 2004, E/CN.4/2004/49.

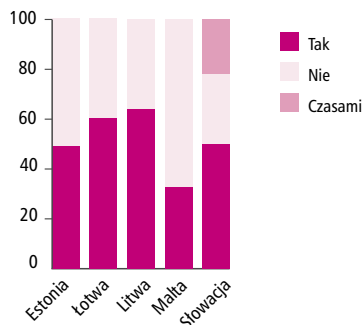
wynikającej właśnie z doświadczania różnych form dyskryminacji). Liczba respondentów, którzy doznali dyskryminacji w służbie zdrowia waha się od prawie 1% w Estonii do 13% w Rumunii.

DYSKRYMINACJA W SŁUŻBIE ZDROWIA

Powyższe dane należy rozpatrywać w kontekście liczby osób ukrywających orientację seksualną przed pracownikami służby zdrowia. Liczba ta, w krajach gdzie zadano pytanie dotyczące dyskryminacji ze względu na orientację seksualną, wahała się między 30% a 60% respondentów w zależności od państwa.

UKRYWANIE ORIENTACJI SEKSUALNEJ PRZED PRACOWNIKAMI SŁUŻBY ZDROWIA

Zbrane w trakcie badań przypadki wskazują, że w niektórych krajach „homoseksualizm” jest nadal uważany za anomalię psychiatryczną, co skutkuje podejmowaniem prób „leczenia” osób homo- i biseksualnych.

Homoseksualny mężczyzna (28-40 lat), Polska: „Byłem „leczony“ z homoseksualizmu w szpitalu psychiatrycznym jako 16-latek. Kierownik szpitala powiedział: „Wyleczę cię z tego, pieprzony pedale!“. Po dwunastu latach mało się zmieniło. Kiedy poszedłem do psychiatry w związku z depresją, zasugerował, że można by mnie leczyć z homoseksualizmu.“

Homoseksualny mężczyzna, Rumunia: „Kiedy byłem w szpitalu „z powodu mojego homoseksualizmu“, zarówno mój ojciec jak i psychiatra grozili, że mój chłopak pójdzie do więzienia jeżeli nie zmienię swojej orientacji seksualnej.“

Reakcje części pracowników służby zdrowia są zupełnie nieracjonalne i dyskryminujące. Niestety opierają się one na stereotypach i bezzasadnych uprzedzeniach wobec osób homo- i biseksualnych.

Homoseksualna kobieta (41-50 lat), Czechy: „Psychiatra odmówił leczenia mnie z depresji z powodu mojego stylu życia, niezgodnego z jego chrześcijańskimi wierzeniami. Musiałam udać się do innego psychiatry.“

Homoseksualny mężczyzna (18-26 lat), Polska: dwukrotnie doznał dyskryminacji ze strony służby zdrowia. W pierwszym przypadku został wyśmiany i zignorowany przez psychiatrę, do którego udał się ze swoimi problemami. Drugi incydent miał miejsce w szpitalu. Cytat z wypowiedzi mężczyzny: „Trzy lata temu usiłowałem popełnić samobójstwo. Zażyłem dużą dawkę antydepresantów i trafiłem do szpitala, gdzie potraktowano mnie jak wyrzutka i narkomana.“

Jednym z dominujących stereotypów jest przekonanie, że większość osób homo- i biseksualnych jest zakażona wirusem HIV.

Biseksualna kobieta (26-40 lat), Łotwa: „Chciałam oddać krew, ale kiedy napisałam w kwestionariuszu, że utrzymywałam stosunki seksualne z inną kobietą, nie pozwolono mi tego zrobić i powiedziano, że osoby homoseksualne nie mogą oddawać krwi na Łotwie.“

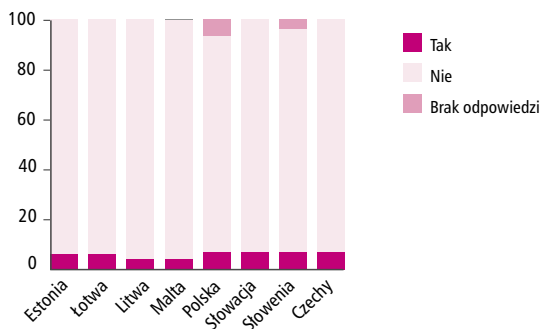
Homoseksualny mężczyzna (18-25 lat), Polska: cytát z wypowiedzi lekarza pierwszego kontaktu: „Nie leczymy ich [homoseksualistów], są na ogół nosicielami wirusa HIV.“

Dyskryminacja w służbie zdrowia ma bezpośredni wpływ na samopoczucie i zdrowie jednostek. Wiele osób homo- i biseksualnych ukrywa swoją orientację w obawie przed dyskryminacją, nawet gdy jest to istotne dla procesu leczenia. Może to skutkować nie otrzymaniem właściwej pomocy medycznej.

8.2. Zakwaterowanie

Zauważalne jest mniejsze nasilenie dyskryminacji w dostępie do zakwaterowania niż dyskryminacji w miejscu pracy. Dyskryminacja w zakwaterowaniu nie przekroczyła 10% we wszystkich nowych krajach członkowskich, w których zbierano dane służące do opracowania raportu. Dyskryminacja w dostępie do zakwaterowania przybierała na ogół formę odmowy wynajmu, wynikającej z orientacji seksualnej (41% wszystkich przypadków dyskryminacji w zakwaterowaniu na Łotwie, 62,5% na Malcie i 67,6% w Polsce).

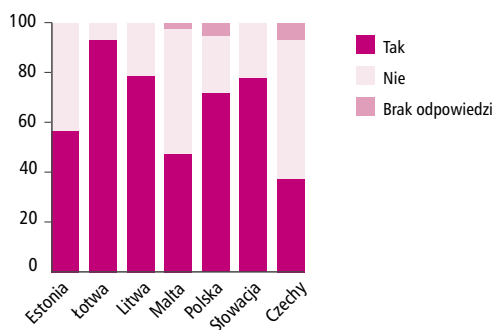
ODMOWA ZAKWATEROWANIA

Biseksualna kobieta, Czechy: „Mężczyzna, od którego wynajmowałyśmy mieszkanie oczekiwał, że będziemy uprawiać z nim seks. Kiedy odmówiliśmy, wyrzucił nas z mieszkania. Niektórzy ludzie mają lesbijki za dziwki.”

Rozpatrując poziom dyskryminacji w zakwaterowaniu, należy mieć na uwadze liczbę osób, ukrywających swoją orientację seksualną. Nie mogły one doznać dyskryminacji, z racji ukrywania swojego homoseksualizmu.

UKRYWANIE ORIENTACJI SEKSUALNEJ

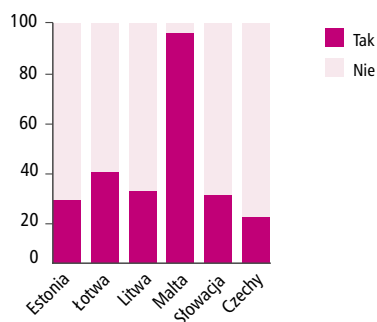
Respondenci w większości krajów ukrywają swoją orientację seksualną przed sąsiadami i właścicielami mieszkań, które wynajmują, chcąc w ten sposób uniknąć dyskryminacji. Malta i Czechy stanowiły wyjątek – w tych krajach większość

respondentów otwarcie przyznawała się do własnej orientacji. Należy zauważyć, że otwartość w tej kwestii nie miała znaczącego wpływu na poziom dyskryminacji.

Homoseksualny mężczyzna (26-40 lat), Łotwa: „Mieszkam z innym mężczyzną od 22 lat. Czuję się nie chroniony przez prawo, ponieważ nie mam legalnego prawa przebywać w jego mieszkaniu. Gdyby mojemu przyjacielowi coś się stało, straciłbym wszystko, co razem zgromadziliśmy przez te 20 lat.“

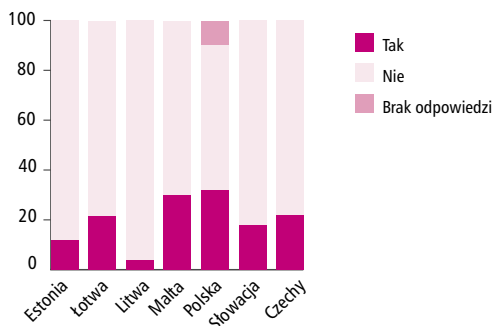
9. Związki wyznaniowe

OSOBY WIERZĄCE WŚRÓD OGÓŁU BADANYCH

Większość ankietowanych nie była wyznawcami żadnej religii. Wyjątek stanowiła Malta, gdzie ponad 90% badanych zadeklarowało przynależność do kościoła (głównie katolickiego).

DYSKRYMINACJA W KOŚCIELE

Poziom dyskryminacji w kościołach jest raczej wysoki i wskazuje na problem większości związków wyznaniowych z zaakceptowaniem innej niż heteroseksualna orientacji seksualnej. Najwyższy odsetek osób dyskryminowanych ze względu na orientację seksualną w związkach wyznaniowych zanotowano w Polsce i na Malcie, gdzie dyskryminowanych czuje się 30% respondentów.

Homoseksualny mężczyzna (18-25 lat), Czechy: „Ksiądz patrzył wrogo na mnie i mojego chłopaka kiedy uczestniczyliśmy w niedzielnej mszy.“

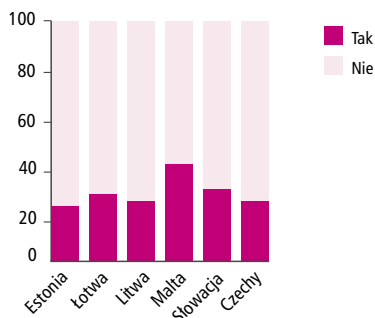
Z wielu wypowiedzi wynika, że osobom homoseksualnym, których orientacja seksualna jest znana przedstawicielom kościoła, nie udziela się komunii świętej. Niektórzy respondenci deklarowali wręcz, że ich ekskomunikowano. W części przypadków współwyznawcy usiłovali zmusić respondentów do zmiany orientacji seksualnej.

Homoseksualna kobieta (18-26 lat), Łotwa: „Pewna organizacja religijna usiłowała mnie „reformować“. Zostałam zaproszona na interesujące spotkanie w małym miasteczku na Łotwie. Przetrzymywali mnie tam dwa dni, nim zdołałam uciec. Reprezentanci najróżniejszych organizacji religijnych nawiedzali mnie w pracy i używali wszelkich możliwych sposobów (z szantażem włącznie), żeby zmusić mnie do rozmowy na temat mojej orientacji seksualnej.“

Homoseksualna kobieta (26-40 lat), Malta: „Dowiedziawszy się, że jestem lesbijką, moja rodzina przedstawiła mnie księdzu, który miał mnie przekonać do zmiany orientacji seksualnej. Doszło do tego, że ksiądz prawie napastował mnie seksualnie. Usiłował mnie całować na siłę. Powiedział mi, że to tylko faza w moim życiu.“

10. Dyskryminacja w rodzinie

DYSKRYMINACJA W RODZINIE

Dane wskazujące na wysoki wskaźnik dyskryminacji na Malcie, należy analizować w kontekście relatywnie niskiego wskaźnika ukrywania swojej orientacji seksualnej przed rodziną w tym kraju (patrz rozdz. 4.3.2).

Dyskryminacja, której doświadczają osoby homo- i biseksualne w rodzinie ma wymiar zarówno przemocy fizycznej jak i psychicznej. Poszczególne przypadki opisane w ankietach pokazują, że niektóre osoby doznały brutalnego ataku ze strony członków swojej rodziny. Należy odnotować, że ta forma przemocy w rodzinie jest rzadko zgłaszana policji.

Homoseksualny mężczyzna (27 lat), Polska: „Zostałem uderzony w twarz przez swojego ojca, który wiedział, że jestem homoseksualistą.“ Ofiara nie zgłosiła incydentu na policji, obawiając się, że może zostać wyrzucona z domu.

Homoseksualny mężczyzna (18-25 lat), Polska: został pobity przez swoich bliskich – ojca i brata – którzy siłą wdarli się do jego mieszkania. Mężczyzna był bity pięścią po twarzy, a kiedy upadł – brat zaczął go kopać. Kiedy napastnicy opuszczali mieszkanie, ojciec powiedział mu: „Teraz przestaniesz się spotykać z tym mężczyzną“. Ofiara zgłosiła zajście policji, ale ta zareagowała z wrogością.

Biseksualny mężczyzna (18-25 lat), Malta: „Mój brat zepchnął mnie kiedyś ze schodów, przez co wypadł mi ząb. Miało to uczynić ze mnie mężczyznę. Innym razem ciągnął mnie za włosy bo uważał, że zachowuję się zbyt kobieco“.

Homoseksualna kobieta (18-25 lat), Słowacja: „Mój ojciec poprosił sąsiada, żeby mnie zgwałcił, bo – zgodnie z jego teorią – jestem lesbijką „ponieważ nigdy nie zrobiłam tego z prawdziwym mężczyzną“. Chciał mnie w ten sposób wyleczyć z homoseksualizmu i uważał, że powinnam być mu wdzięczna za okazaną pomoc“.

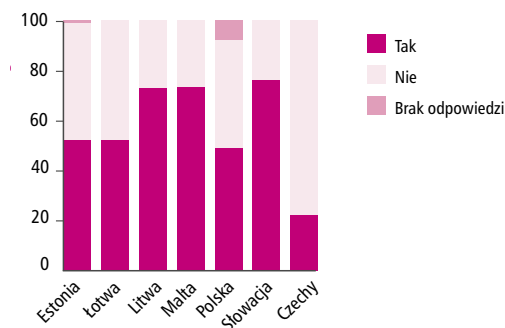
Homoseksualna kobieta (18-25 lat), Słowacja: „W domu przeszłam dostownie piekło w związku z moją orientacją seksualną. Ojciec obrócił przeciwko mnie praktycznie całą wioskę, w której mieszkaliśmy. Nie miałam prawa mieć swojego zdania w żadnej kwestii, nigdzie. Byłam naznaczona“.

Podczas gdy inne mniejszości mogą zwrócić się o pomoc i wsparcie do rodziny w sytuacjach kiedy doświadczają dyskryminacji (albo przynajmniej mają taką możliwość), w przypadku niektórych osób homo- i biseksualnych nie zawsze je to możliwe – przynajmniej przed członkami rodziny do swojej orientacji seksualnej, mogą narazić się na przemoc psychiczną i fizyczną. Taka sytuacja wpływa na zakorzenienie się homofobii i budowanie u młodych osób homo- i biseksualnych poczucia izolacji i wyobcowania.

11. Emigracja

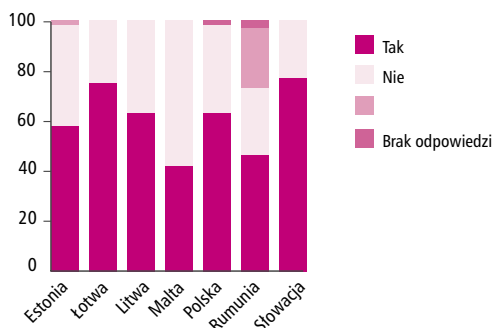
W rezultacie szykanowania, napaści i wcześniej opisanych innych form dyskryminacji, wielu respondentów wykazuje chęć opuszczenia swojego kraju. W większości państw, w których prowadzono badanie, ponad połowa ankietyowanych zadeklarowała, że chciałaby wyemigrować, motywując chęć wyjazdu dyskryminacją ze względu na orientację seksualną.

EMIGRACJA

Statystyki dotyczące emigracji są niepokojące. Powyższa tabela pokazuje, że jedynym krajem (z państw w których zadano pytanie, dotyczące chęci emigracji), w którym większość respondentów chce pozostać, są Czechy. Tabela poniżej ilustruje natomiast, że w krajach, w których osoby homo- i biseksualne rozważają emigrację, ich orientacja seksualna jest kluczowym czynnikiem warunkującym tę decyzję.

ORIENTACJA SEKSUALNA JAKO KLUCZOWY CZYNNIK W ROZWAŻANIU EMIGRACJI

12. Wnioski

Raport wskazuje, że dyskryminacja z którą spotykają się osoby homo- i biseksualne w nowych krajach członkowskich Unii Europejskiej dotyczy wszystkich sfer życia. W wyniku realnej możliwości doświadczenia przemocy fizycznej i psychicznej, dyskryminacji w systemie edukacyjnym, w miejscu pracy, na ulicy i co jest bardzo alarmujące, w rodzinie, większość osób homo- i biseksualnych jest zmuszona ukrywać swoją orientację seksualną. Konieczność ukrywania orientacji wzmacnia z kolei poczucie izolacji i marginalizacji, co może prowadzić do niskiej samooceny jednostki.

Doświadczenie przemocy wynikającej z orientacji seksualnej jest szczególnie poruszające, jako że dotyczy najbardziej podstawowych praw człowieka, takich jak prawo do życia i prawo do godnego traktowania. W sytuacjach, w których dyskryminacja wynika z działania państwa albo jego przedstawicieli, lub kiedy służby publiczne są świadome łamania praw człowieka i nie przeciwdziałają temu zjawisku, pogwałcenie wspomnianych praw jest jednocześnie pogwałceniem Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Europejskiej Karty Praw Podstawowych.

Dlatego też kwestie związane z dyskryminacją i poszanowaniem praw człowieka powinny w jeszcze większym stopniu zostać uregulowane przez kraje członkowskie Unii Europejskiej,

instytucje Unii Europejskiej i Radę Europy. Należy zwrócić uwagę, że instytucje UE mają do odegrania coraz większą rolę w monitorowaniu przestrzegania praw podstawowych. Ich rolą jest także zagwarantowanie położenia kresu praktykom łamiącym prawa podstawowe.

13. Rekomendacje

13.1. Rekomendacje dla instytucji UE

- ▼ Dyrektywa Ramowa w zakresie Równego Traktowania w Zatrudnieniu¹¹ zabrania dyskryminacji ze względu na orientację seksualną w stosunkach pracy we wszystkich krajach członkowskich Unii Europejskiej. Komisja Europejska powinna kontynuować działania polegające na monitorowaniu mechanizmów stosowanych w poszczególnych państwach. Potrzebne jest zwiększenie wysokości funduszy umożliwiających szybszą ocenę sytuacji w zakresie dyskryminacji w miejscu pracy oraz stwarzających możliwość przedsięwzięcia odpowiednich środków przeciwko krajom, które opóźniają wprowadzenie przepisów i rozwiązań przeciwdziałających dyskryminacji.
- ▼ W ramach realizacji postanowień Europejskiej Strategii Zatrudnienia oraz Strategii Integracji Społecznej, Komisja powinna zachęcać kraje członkowskie do opracowywania i wdrażania w życie programów mających na celu efektywną integrację osób homo- i biseksualnych w obszarze zatrudnienia w oparciu o szczegółowe zapisy zawarte w Narodowych Planach Działania. W szczególności należy zawrzeć odniesienie do orientacji seksualnej w poprawionej wersji wytycznych dotyczących zatrudnienia oraz we Wspólnych Wytycznych dotyczących Integracji Społecznej, które mają wejść w życie w 2006 r.
- ▼ Dane zebrane w trakcie opracowania raportu wskazują, że dyskryminacja osób homo- i biseksualnych dotyczy wszystkich sfer życia. Dlatego też Dyrektywa Ramowa w zakresie Równego

¹¹ Dyrektywa Ramowa w zakresie Równego Traktowania w Zatrudnieniu, 2000/78/EC z 27 listopada 2000, OJ [2000] L303/16.

Traktowania w Zatrudnieniu, zakazująca dyskryminacji ze względu na orientację seksualną w stosunkach pracy nie jest wystarczającym narzędziem ochrony osób homo- i biseksualnych przed dyskryminacją. Unia Europejska powinna rozszerzyć istniejące przepisy w taki sposób, by ochroną przed dyskryminacją był objęty także dostęp do dóbr i usług. Dlatego też zalecane jest ujednolicenie zapisów antydyskryminacyjnych zawartych w Artykule 13 TEC¹², co skutkowałooby bardziej kompleksową ochroną przed dyskryminacją. Ponadto przyjęcie takiego rozwiązania jest zgodne z zaleceniami Parlamentu Europejskiego¹³. Przygotowana przez Komisję Europejską, aktualnie poddawana konsultacjom Zielona Księga Przeciwdziałania Dyskryminacji w Unii Europejskiej (ang. Green Paper on Anti-Discrimination Policies in the UE) stwarza dobrą okazję, by Komisja Europejska szczegółowo przyjrzała się możliwości wprowadzenia takich rozwiązań.

- ▼ Komisja Europejska powinna rozważyć możliwość podjęcia działań, polegających na zwiększeniu ilości projektów składanych przez organizacje zrzeszające osoby homo- i biseksualne do inicjatywy wspólnotowej Equal. Możliwość pozyskania funduszy musi zostać odpowiednio rozpropagowana wśród tych organizacji. Powinno zostać również zagwarantowane, że kraje członkowskie nie będą stronnicze w trakcie wyboru nadesłanych projektów.
- ▼ W celu skuteczniejszego przeciwdziałania dyskryminacji w szkolnictwie, Unia Europejska powinna zwiększyć dofinansowanie dla organizacji zwalczających homofobię. Za pośrednictwem programu SOCRATES, Komisja powinna wspierać organizacje zrzeszające osoby homo- i biseksualne, prowadzące działania polegające na zwalczaniu homofobii w sferze edukacji.
- ▼ Rada Unii Europejskiej rozpoczęła debatę na temat stworzenia Agencji do spraw Praw Człowieka¹⁴. Dotychczas w debacie tej skupiono się na kompetencjach, władzy i mechanizmach działania tej instytucji. Należy zaznaczyć, że praca wspomnianej Agencji będzie adresowana do jednostek posiadających upośledzoną pozycję społeczną. Jak pokazuje niniejszy raport,

¹² Artykuł 13 Traktatu o Unii Europejskiej stanowi „jakakolwiek dyskryminacja ze względu na płeć, pochodzenie rasowe i etniczne, religię i wyznanie, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną powinna być zabroniona”.

¹³ Rezolucja z 5 października 2000 OJC178, 22.06.01 P.184; Rezolucja z 15 stycznia 2003, T5-0012/2003; Rezolucja z 4 września 2003, T5-0376/2003; Raport przyjęty 14 stycznia 2004, T5-0023/2004.

¹⁴ Decyzja została podjęta podczas posiedzenia Rady w Brukseli 13 grudnia 2003 roku.

prawa osób homo- i biseksualnych są regularnie łamane, dlatego też należy dopilnować, by do kompetencji Agencji należało także zajmowanie się przypadkami dyskryminacji ze względu na orientację seksualną.

- ▼ Nowy Parlament Europejski, który zostanie wybrany w czerwcu 2004 roku, powinien ponownie udzielić poparcia rezolucji ONZ, dotyczącej przeciwdziałaniu dyskryminacji ze względu na orientację seksualną¹⁵. Rozpatrywanie projektu rezolucji przedstawionego Komisji Praw Człowieka ONZ przez Brazylię zostało przełożone na sesję w 2005 roku.

13.2. Rekomendacje dla Krajów Członkowskich

- ▼ Jak ilustrują przeprowadzone ankiety, osoby homo- i biseksualne spotykają się z dyskryminacją zarówno w sferze publicznej (np. w służbie zdrowia) jak i prywatnej (np. w rodzinie). Oznacza to, że konieczne jest wprowadzenie silnych rozwiązań anty-dyskryminacyjnych, które obejmowałyby nie tylko kwestie związane z zatrudnieniem, ale również z innymi obszarami życia społecznego, takimi jak: dostęp do szkolnictwa, świadczeń socjalnych, służby zdrowia, dóbr i usług. Kraje Członkowskie powinny przeformułować prawa narodowe, celem wyeliminowania wszystkich przepisów dyskryminujących ze względu na orientację seksualną.

¹⁵ Rezolucja została przegłosowana przez Parlament Europejski 10 lutego 2004 roku wzywając Prezydencję do okazania przychylności wobec rezolucji Narodów Zjednoczonych. Zobacz: http://www.gayandlesbianrightsintergroup.org/downloads/news/UNHCR6oth_EP_Res_En.doc.

- ▼ Kraje Członkowskie na mocy artykułu 2 i 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, mają obowiązek chronić osoby homo- i biseksualne przed przemocą. Nawet w przypadku, kiedy dopuszczają się jej osoby prywatne, państwo członkowskie ma obowiązek ochrony prawa do życia osób homo- i biseksualnych (Artykuł 2 Konwencji) i ich prawa do ochrony przed torturowaniem, nieludzkim i poniżającym traktowaniem (Artykuł 3 Konwencji).
- ▼ Celem zwalczania przemocy wynikającej z homofobii, państwa członkowskie winny wprowadzić przepisy zwalczające homofobiczną przemoc i zakazujących homofobicznych wypowiedzi.

- ▼ Rozwiązaniem przeciwdziałającym obojętności policji w stosunku do przejawów homofobii, jest zwalczanie zjawiska homofobii wśród samych policjantów. Osiągnięcie tego zamierzenia jest możliwe poprzez prowadzenie odpowiednich treningów dla policjantów oraz zachęcanie osób homo- i biseksualnych pracujących w policji, do ujawniania się. Konieczne jest wydzielenie wewnątrz policji służb, zajmujących się przestępstwami wynikającymi z homofobii. Służby te powinny w sposób systematyczny nadzorować skalę tych przestępstw i odpowiednio im przeciwdziałać.
- ▼ Konieczne jest prowadzenie działań, mających na celu zmianę w zachowaniu policji wobec osób homo- i biseksualnych. Dzięki temu możliwe będzie skuteczne przeciwdziałanie zinstytucjonalizowanej homofobii, która jest widoczna w większości krajów omówionych w raporcie. Należy ponadto przedsięwziąć odpowiednie środki mające zapobiec molestowaniu osób homo- i biseksualnych przez policję. Policja powinna budować zaufanie wśród osób homo- i biseksualnych poprzez współpracę z reprezentującymi je organizacjami i respektowanie prawa ofiar przestępstw do zachowania anonimowości.
- ▼ Wypowiedzi uczestników ankiet wskazują, że dyskryminacja w szkolnictwie jest zjawiskiem powszechnym. Uczniowie padają ofiarą przemocy zarówno ze strony innych uczniów, jak i ze strony nauczycieli. Potrzebne są specjalne treningi/ warsztaty, które pomogłyby zmienić tę sytuację. Treningi takie wprowadzono już w niektórych krajach Unii Europejskiej (np. w Finlandii¹⁶). Należy wspierać ich wdrażanie poprzez dobór odpowiednio przeszkolonej kadry i odpowiednie nakłady finansowe.
- ▼ Jak wykazały doświadczenia osób homo- i biseksualnych w kontaktach z przedstawicielami służby zdrowia, lekarze i psychologowie w niektórych krajach nadal uważają homoseksualizm za chorobę. Homoseksualizm usunięto jednak z Międzynarodowego Wykazu Chorób w 1991 r.¹⁷ i dlatego takie postawy należy wyeliminować, gdyż są sprzeczne z normami uznawanymi w środowisku międzynarodowym.

¹⁶ Informacje na temat projektu GLEE znajdują się na stronie: <http://glee.oulu.fi>.

¹⁷ W 1981 roku Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy przyjęło Rezolucję 756 (1981) która wezwała Światową Organizację Zdrowia to usunięcia homoseksualizmu z Międzynarodowego Wykazu Chorób.

- ▼ W krajach, w których nie istnieją instytucje odpowiadające za niesienie pomocy ofiarom dyskryminacji ze względu na orientację seksualną, władze powinny zadbać o ich jak najszybsze powołanie. Instytucje te powinny mieć możliwość monitorowania dyskryminacji i ścigania z urzędu jej sprawców.
- ▼ Każdy organ państwowy sprawujący funkcje publiczne powinien zostać zobowiązany do promowania równości wszystkich osób, także równości ze względu na orientację seksualną na każdym etapie planowania, wdrażania i oceny prowadzonych działań¹⁸.

Lista raportów na podstawie których przygotowano opracowanie

Podstawą do przygotowania opracowania były raporty w języku angielskim.

- Accept, Sexual Orientation Discrimination in Rumunia: A Survey of Violence, Harassment and discrimination Against Rumunia's Lesbian, Gay, Bisexual and Transgendered Community (**Bucharest, 2000**).
- Gay Initiative in the CR, Social Discrimination Lesbians, Gay Men and Bisexuals in the Czech Republic (**2003**).
- Háttér Társaság a Melegekért, Report on the Discrimination of lesbians, Gay Men and Bisexuals in Hungary (**Budapest, 2001**).
- Jójart, P. Síposová, M. Daucíková, A et al., Report on Discrimination of Lesbians, Gay Men and Bisexuals in Slovakia (**Bratislava, 2002**).
- Lambda Warszawa Association, Report on Discrimination of Grounds of Sexual Orientation in Poland (**Warsaw, 2001**).
- Litwan Gay League, Łotwan Gay Support Group and Estonian Association for lesbians and Bisexual Women, Sexual Orientation Discrimination in Lithuania, Latvia and Estonia (**Vilnius, 2002**).
- Malta Gay Rights Movement, Sexual Orientation Discrimination in Malta: Research Findings (**2000**).
- Studentski Kulturni Center - LL (SKuC-LL) Sexual Orientation Discrimination in Słowenia (**Ljubljana, 2001**).

¹⁸ Przykład kraju, w którym polityka równościowa obejmuje przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na orientację seksualną zobacz: Section 75, Northern Ireland Act, 1998.

Strony internetowe organizacji zaangażowanych w badanie

CZECHY

Gay Inicjatywa w Republice Czeskiej

<http://gay.iniciativa.cz/www/index.php>

ESTONIA

Estońskie Stowarzyszenie Lesbijek i Kobiet Biseksualnych

eluell@saturn.zzz.ee

LITWA

Litewska Liga Gejów

<http://www.gay.lt>

ŁOTWA

Grupa Wsparcia Gejów GAG

<http://www.gay.lv>

MALTA

Ruch Praw Gejów Malta

<http://www.maltagayrights.com>

POLSKA

Stowarzyszenie Lambda Warszawa

<http://www.lambda.org.pl>

RUMUNIA

Accept

<http://www.accept-romania.ro>

SŁOWACJA

Ganymedes

<http://www.ganymedes.info>

SŁOWENIA

Študentski Kulturni Center - LL (ŠKuC-LL)

<http://www.ljudmila.org/lesbo>

WĘGRY

Háttér Társaság a Melegekért

<http://www.hatter.hu>

Raport stanowi porównanie wyników raportów, wykonanych w 10 krajach (Czechach, Estonii, Litwie, Łotwie, Malcie, Polsce, Słowacji, Słowenii, Rumunii i Węgrzech). Obrazuje on przemoc fizyczną i psychiczną, doświadczaną w związku z orientacją seksualną.

Zebrane dane liczbowe i jakościowe wskazują, że dyskryminacja ze względu na orientację seksualną dotyczy wielu aspektów życia lesbijek, gejów oraz osób biseksualnych. Dyskryminacja może istnieć w rodzinie, edukacji, miejscu pracy, armii, służbie zdrowia, w dostępie do zakwaterowania oraz kościele.

W celu przeciwdziałania temu typowi dyskryminacji i łamania praw człowieka, raport zawiera rekomendacje dla nowych krajów członkowskich oraz instytucji Unii Europejskiej. Wspomniane rekomendacje dotyczą zmian prawnych oraz działań państwa, mających wpływ na los osób homoseksualnych i biseksualnych w krajach przystępujących do Unii Europejskiej. Celem raportu jest doprowadzenie do powstania instrumentów, przeciwstawiających się dyskryminacji w Unii Europejskiej i jej krajach członkowskich.